

Інтегроване навчання спирається на асоціативно-рефлекторну концепцію навчання, згідно якої засвоєння знань, формування навичок та умінь, розвиток особистісних якостей майбутніх фахівців з туризмознавства є процесом освіти в його свідомості різних асоціацій, серед яких виокремлені "міжсистемні" та "міжпредметні" [5]. Об'єднання асоціацій в системи відбувається в результаті аналітико-синтетичної діяльності суб'єкта. Тому однією з теорій, на якій ґрунтується інтеграційна технологія, є діяльнісна теорія, початок якої спостерігається в працях А. Дістервега й надалі розроблена Л.С. Виготським, С.Л. Рубінштейном, О.М. Леонтьєвим, Д.Б. Ельконіним, В. В. Давидовим й ін. При відборі змісту професійної підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства провідними є принципи: науковості (інтеграція знань на теоретичному рівні); відповідності (додатковий аргумент для обґрунтування правдивості нової теорії, можливість розкривати єдність логічного й історичного, інтегруючий чинник розвитку знання); перспективності (знайомство з майбутньою професійною діяльністю).

ВИСНОВКИ. Таким чином, теоретичний аналіз з проблеми дослідження довів її актуальність. Реалізація інтеграційного підходу до професійної підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства має відбуватися через цілеспрямованість, мотивацію, відбір оптимального змісту й засобів, контроль і аналіз результатів діяльності. Звичайно, інтеграція не є універсальним засобом у підготовці фахівців означеного напрямку, проте, її використання надасть можливість підвищити якість такої підготовки у сучасній вищій освіті України. *Перспективи* подальших досліджень вбачаються у вивченні інших напрямів професійної підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки» // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2007, № 12. – С. 102.
2. Безрукова В.С. Интеграционные процессы в педагогической теории и практике. / В.С. Безрукова // Екатеринбург : [б. и.], 1994. – 152 с.
3. Буева Л.П. Творчество и педагогика / Л.П. Буева, Е.Д. Клементьев // Материалы Всесоюз. науч.-практ. конф. – М., 1988. – 215 с. – Секция 1. Философско-методологические аспекты перестройки образования. Из содерж. : Новые социально-философские проблемы педагогики. – С. 3-77.
4. Глушенко А.А. Влияние интеграции учебной и научной деятельности преподавателя высшей школы на качество подготовки специалиста : автореф. дис. ... д-ра пед. наук / Глушенко Алла Алексеевна. – М., 1998. – 48 с.
5. Самарин Ю. А. Очерки психологии ума. Особенности умственной деятельности школьников. М.: Изд-во. АПН РСФСР, 1962, 504 с.
6. Федорец Г.Ф. Межпредметные связи в процессе обучения. СПб., 1994, 250 с.
7. Чапаев Н. К. Теоретико-методологические основы педагогической интеграции. док.дис, Екатеринбург, 1998, 462 с.

УДК 796.56:374.7

Березовський В.А.

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

СПОРТИВНЕ ОРІЄНТУВАННЯ ЯК ВАРІАТИВНИЙ КОМПОНЕНТ ПРОГРАМИ З ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДЛЯ УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ

У статті розглянуто сучасні погляди на проблему фізичного виховання учнів старших класів. Зазначено, що складна суспільно-економічна ситуація в Україні потребує пошуку нових шляхів оптимізації процесу фізичного виховання учнів. Доведено необхідність розробки нових варіативних компонентів програми з фізичної культури для учнів старшого шкільного віку. Обґрунтовано доцільність використання спортивного орієнтування як ефективного та необхідного компонента програми з фізичної культури у старшій школі.

Ключові слова: фізична культура, фізичне виховання, спортивне орієнтування, учні старших класів, програма з фізичної культури, варіативний компонент.

Березовський В.А. Спортивное ориентирование как вариативный компонент программы по физической культуре для учащихся старшей школы. В статье рассмотрены современные взгляды на проблему физического воспитания учащихся старших классов. Акцентировано внимание на том, что сложная общественно-экономическая ситуация, которая сложилась в Украине, негативно влияет на образовательный процесс в целом и на процесс физического воспитания учащихся в частности. Указано на необходимость разработки новых вариативных компонентов программы по физической культуре для учащихся старшего школьного возраста. Обосновано целесообразность использования спортивного ориентирования как эффективного и необходимого компонента программы по физической культуре в старшей школе. Спортивное ориентирование рассматривается как своеобразный социальный феномен в современном обществе. Естественное соединение физической и интеллектуальной деятельности, которая происходит в природной среде оказывает многогранное позитивное влияние на формирование физических, умственных и личностных черт школьников. Кроме того, обращается внимание на доступность использования этого вида спорта в работе с учащимися старших классов.

Ключевые слова: физическая культура, физическое воспитание, спортивное ориентирование, учащиеся старших классов, программа по физической культуре, вариативный компонент.

Berezovskiy V.A. Orienteering as a variable component of physical culture program in senior classes of school.

The article contains the modern views on the problem of physical education in senior classes of secondary school. Focused on the fact that the difficult socio-economic situation developed in Ukraine, negative impact on the educational process and on the process of physical education of schoolchildren in particular. The new variable components of the program on physical training for students in senior classes of school need to develop. Substantiated the usefulness of orienteering as an effective and necessary component of the program on physical training in school. There is a space for teachers and pupils activities with orienteering as variable component, unlike many other sports. It is not necessary to build expensive facilities (pools, gyms, stadiums). The presence of different species (orientation running, skiing, biking, trail orienteering), high emotional appeal of outdoor activities, normal sports clothing and footwear (tracksuit, shoes or sneakers) can successfully use the sport across Ukraine. The high efficiency of studies can be achieved in terms of both city and countryside. Orienteering can be regarded as a kind of social phenomenon in modern society. The natural connection of physical and intellectual activity that occurs in the natural environment has many positive effects on the formation of physical, mental and personality traits of schoolchildren. Besides, the article draws attention to the availability of using this kind of sport in the work with senior classes' pupils.

Key words: *physical culture, physical education senior classes' pupils, orienteering, the program of physical training, variable components*

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку національної школи в Україні важливим стратегічним завданням реформування змісту освіти є необхідність сприяння фізичному, психічному здоров'ю молоді, врахування потреб індивідуальної корекційно-компенсаторної спрямованості навчання і виховання школярів, утвердження пріоритетів здорового способу життя людини (В.П.Андрущенко, 2005; Л.П.Сущенко, 2005; М.М.Булатова, О.Т.Литвин, 2007; В.Г.Ареф'єв, 2008; Т.Ю.Круцевич, 2012). Однак модернізація освітньої системи натрапляє на значні труднощі: значне скорочення витрат на соціальні потреби, відсутність чітко визначеної стратегії реформування освіти, повільність сутнісних змін, непослідовність окремих кроків, а також декларативність багатьох положень концептуальних документів[2]. Саме тому, реформування сфери фізичної культури і спорту, зокрема шкільної системи фізичного виховання, набуло надзвичайної актуальності, особливо в контексті спроби Міністерства освіти, науки, молоді та спорту розробити нові державні стандарти. Так, у 2009 р. прийнято навчальну програму з фізичної культури для учнів 5-9 класів, а в 2010 р. для учнів старшої школи, які передбачають вибір тих чи інших видів спорту з урахуванням спортивно-матеріальної бази навчального закладу, спеціалізації вчителя фізичної культури, фізкультурно-спортивні інтереси учнів, кліматичні і географічні особливості регіону та національні традиції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У більшості європейських країн діяльність в сфері фізичного виховання регулюється нормативними документами відповідних національних, регіональних чи місцевих державних структур, в основу яких покладено особистий і соціальний розвиток окремого учня, спортивну та громадську активність. Дані нормативні акти констатують фізичне виховання як важливу, специфічну, незмінну складову частину процесу виховання в цілому і визначають виняткову роль руху, гри та спорту у широкому розумінні для розвитку цілісної та всебічно розвиненої особистості підлітка [1]. Формування всебічно розвиненої особистості є одним з головних завдань для сучасного українського суспільства. Ця ідея закріплена на законодавчому рівні у нашій країні. Підтвердження цього є прийняття низки нормативних документів: Закону України «Про фізичну культуру і спорт», Концепції фізичного виховання в системі освіти України, Національної доктрини розвитку фізичної культури і спорту, Концепції Загальнодержавної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на 2012-2016 роки та ін., згідно з якими стратегічними цілями системи фізичного виховання дітей та молоді на сьогоднішній день є формування у них фізичного, морального і психічного здоров'я. Необхідність в удосконаленні сучасної системи фізичного виховання викликана прогресуючим збільшенням кількості школярів із низьким рівнем фізичного здоров'я (О. Абакумова, 2009; Т.М. Бала, 2010; С. Борщов, 2010) та наявними смертельними випадками на уроках фізичної культури (О.Ю. Купчишин, О.І. Рябуха, 2011; О.В. Тимошенко, Ж.Г. Дьоміна, 2012, С. Приступа, А. Вовканич, Ю. Петришин, 2012; О. Рябуха, 2012). Сучасні підходи до організації навчально-виховного процесу школярів на уроках фізичної культури ґрунтуються на принципах безперервності і цілісності даного процесу та мають особистісно-орієнтоване спрямування, що висвітлено у шкільних програмах з фізичної культури (Т.Ю.Круцевич, 2012). Урахування наявного досвіду та визначення пріоритетних напрямків удосконалення програм з фізичного виховання знайшло своє відображення у розробці та впровадженні нової програми з фізичної культури для старших класів, що на думку дослідників стало ключовим етапом проведення реформи у галузі фізичного виховання школярів.

Програма складається з інваріантної (обов'язкової) та варіативної складових. Головним принципом, який був покладений в її основу є принцип варіативності, котрий передбачає планування початкового матеріалу відповідно до статево-вікових особливостей школярів, матеріально-технічного забезпечення навчального закладу та, насамперед, мотивів та інтересів самих школярів [1]. Окрім вищезазначених переваг, на думку науковців (Т.Ю. Круцевич, 2012, О.В.Тимошенко, 2012) нова навчальна програма з фізичної культури для учнів старшої школи забезпечує наступність, узгодженість та послідовність між початковою, середньою та старшою ланками фізичного виховання у школі. Слід зазначити, що для середніх класів розроблено 19 варіативних компонентів, а для старшої школи лише 6. Тому, розробка нових варіативних компонентів для учнів старшої школи, беззаперечно, є актуальною, адже це значною мірою дозволить урізноманітнити навчально-виховну роботу на уроках фізичної культури у старших класах. Практично кожен вид рухової активності може бути представлений у вигляді варіативного модуля, який розробляється фахівцями з фізичного виховання відповідно до вимог програми. Відповідно до цього змістовне наповнення предмета „Фізична культура” навчальний заклад формує самостійно з варіативних модулів. Дослідження Дьоміної Ж.Г. та Тимошенко О.В., показали, що використання програм з варіативним компонентом, позитивно сприймається як вчителями, так і учнями. Реалізація такого підходу вимагає перебудови освітнього процесу в школі, пошуку нових форм і методів фізичного виховання школярів. Серйозною проблемою є недостатня кількість

спортивного інвентарю, відсутність належних умов для якісного проведення уроків фізичної культури, недостатня кількість годин для вивчення предмету, потреба у наданні організаційно-методичної допомоги та низький рівень фізичної підготовленості учнів.

Мета роботи. – теоретично обґрунтувати необхідність створення методики навчання спортивному орієнтуванню учнів старшої школи в процесі фізичного виховання.

Викладення основного матеріалу. Виходячи зі складної соціально-економічної ситуації в Україні зрозуміло, що до підбору варіативних компонентів програми фізичної культури для старших класів слід підходити обережно. Не зважаючи на велику кількість видів спорту, що культивуються в Україні (52 олімпійських, 72 неолімпійських, 25 спортивно-технічних і прикладних видів спорту та 47 видів спорту для осіб з вадами слуху, зору, опорно-рухового апарату, розумового розвитку), далеко не всі вони можуть бути використані у практиці роботи школи. Причини можуть бути різними – дороге обладнання, високий рівень травматизму, монотонність тощо. Не зважаючи на значну кількість робіт, що присвячені проблемі удосконалення процесу фізичного виховання у школі, пошук нових шляхів є доцільним. Одним з найефективніших у цьому напрямку є використання спортивного орієнтування [3]. Проведенні поодинокі наукові дослідження свідчать, що спортивне орієнтування сприяє фізичному розвитку, вихованню вольових та моральних якостей (А.Г.Шугаєв, 2002); розвитку інтелектуальних здібностей, підвищенню розумової працездатності (Т.А.Федорова, 2004, М.Г.Суханова, 2011), є ефективним засобом сполученого розвитку основних фізичних якостей та рухових навичок учнів (Б.А.Слонов, 2003).

Питанням формування вмій та навичок орієнтування на місцевості присвячені роботи ряду зарубіжних вчених Б.А.Ингстрема, О.Каркайнена та О.Пакконена, К.Макнейла, Т.Ренфрю, Т.Беритсена, Э.Ізопа. Водночас, у сучасній навчально-методичній літературі питання, які стосуються навчання спортивному орієнтуванню на уроках фізичної культури висвітлено недостатньо. Дані положення пояснюють актуальність теми дослідження, яка пов'язана з необхідністю вирішення наукового завдання, що представляє істотне теоретичне та практичне значення для вдосконалення системи фізичного виховання школярів. Спортивне орієнтування, як варіативний компонент, на відміну від багатьох інших видів спорту, відкриває широкі можливості для діяльності вчителів та учнів. Відсутність необхідності будувати дорогі споруди (басейни, зали, стадіони), наявність різних видів (орієнтування бігом, на лижах, на велосипедах, трейл-орієнтування), висока емоційна привабливість, проведення занять на свіжому повітрі, звичайний спортивний одяг та взуття (спортивний костюм, кеди або кросівки) дозволяють з успіхом використовувати цей вид спорту у різних куточках України. Висока ефективність занять може бути досягнута в умовах як міста, так і села. Спортивне орієнтування являє собою своєрідний соціальний феномен у сучасному суспільстві [3]. Поєднання фізичної та інтелектуальної діяльності, що відбувається у природному середовищі здійснює багатогранний позитивний вплив на формування фізичних, інтелектуальних та особистісних рис школярів [3, 4].

ВИСНОВКИ. Отже, проведення спеціальних досліджень спрямованих на теоретичне обґрунтування, розробку та експериментальну перевірку методики навчання спортивному орієнтуванню учнів старшої школи в процесі фізичного виховання заслуговує на увагу. Доступність і ефективність використання спортивного орієнтування в організації та проведенні занять зі старшокласниками на уроках фізичної культури дозволяє вирішувати проблемні питання характерні для сучасної школи. Слід відзначити, що розробка нового варіативного компонента програми з фізичної культури значно полегшить і урізноманітнить роботу вчителів.

ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ. Основну увагу у подальших дослідженнях слід зосередити на дослідженні мотиваційних пріоритетів, показників фізичного та психоемоційного стану учнів старших класів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Навчальна програма з фізичної культури для загальноосвітніх навчальних закладів (10-11 класи) / під заг. кер. Т.Ю.Круцевич. – К., 2010. - 42 с.
2. Тимошенко О.В. Оптимізація професійної підготовки майбутніх вчителів фізичної культури: монографія / О.В. Тимошенко. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2008. - 421 с.
3. Якушев Д.С. Научно-теоретические аспекты организации учебно – тренировочного процесса спортсменов-ориентировщиков / Д.С. Якушев // Сборник научных трудов молодых учёных / Под общ. ред. В.А. Пегова, А.Б. Куделина. – Смоленск: СГАФКСТ, 2013. – Вып. 20. – С. 113-116.
4. Kirihiyanen O.P. Cognitive Structures and strategies in orienteering / O.P. Kirihiyanen // Scientific J. of orienteering. 2014. - № 1. - S. 28-35.

УДК: 376.352: 159. 938. 343. 32 – 053.5

Бессарабова О.В.
Запорізький національний університет

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ І КОРЕКЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СЛАБОЗОРИХ ДІТЕЙ ЗАСОБАМИ ІГОР

У статті описано принципи, зміст і організацію корекційно-розвивальної роботи зі слабозорими дітьми засобами ігор, подано результати експерименту та їх аналіз, доведена ефективність створених педагогічних умов для розвитку і корекції пізнавальної діяльності слабозорих дітей 5-7 років, корекції їхніх психомоторних функцій і координаційних здібностей.

Ключові слова: слабозорі діти, гра, пізнавальна діяльність, психофізичний розвиток, педагогічні умови, рухова активність, мовленнєві ігри.